

Henryk Stawniak

"Podręczna encyklopedia instytutów życia konsekrowanego. Pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma, sygła", Mirosław Daniluk, Karol Kaluza, Lublin 1994 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 11, 381-382

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

– śmierci i stosunkach z nieobecnyimi. W części tej autor podejmuje też problem „drugiej młodości mężczyzny” zbiegającej się w czasie z krytycznym wiekiem w życiu kobiety.

Reasumując, należy podkreślić, że *Kobieta, miłość, rodzina* J. Guittona to traktat o pięknie i istocie miłości, o istocie człowieczeństwa w ogóle i jego powołaniu. Ten traktat ujęty w niezwykle pięknym języku (co należy zawdzięczać także tłumaczowi) stanowić może cenną pomoc w duszpasterstwie rodzin, duszpasterstwie młodzieżowym. Jest to bowiem pozycja, którą należy udostępnić szerokiemu gronu czytelników.

Małgorzata Dąbrowska

Mirosław Daniłuk SCJ, Karol Kaluza, *Podręczna encyklopedia instytutów życia konsekrowanego. Pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma, sygła*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1994, ss. 298.

Życie konsekrowane rozwijało się i wzbogaciło w ciągu wieków, kształtując formy „specyficznej duchowości, oryginalnej ascezy, stroju, budownictwa, urzędów i zajęć, różnego typu instytucji oraz towarzyszącej im sfery pojęć i terminów, związanych z kręgiem kultury zakonnej Wschodu i Zachodu. Ukazanie bogactwa i różnorodności oraz ewolucji jej elementów jest zadaniem niniejszego opracowania...” (s. 5). Zacytowane słowa ze wstępu publikacji trafnie wprowadzają w jej zawartość treściową i jednocześnie podkreślają ewolucję historyczną tych zagadnień. Hasła encyklopedyczne były dobierane zgodnie z kluczem wyrażonym w podtytule, zatem dzieło zasadniczo zawiera pojęcia, terminy, instytucje, dokumenty, czasopisma i sygła życia konsekrowanego.

Encyklopedia przybliża hasła w porządku alfabetycznym, z wyjaśnieniem etymologii oraz z podaniem oboczności nazwy. Te ostatnie jako wyrazy hasłowe umieszczono również w porządku alfabetycznym zestawu hasel, odsyłane są do nazwy zasadniczej. Hasła opracowano w zwięzłym encyklopedycznym stylu, z wykorzystaniem skrótów i odsyłaczy. Tym sposobem poszczególne pojęcia podstawowe w spolszczonej postaci pozwalają uniknąć zbędnych powtórzeń. Encyklopedyczny styl nie pozabawił jednak wielu hasel źródeł bibliograficznych z zastosowaniem skróconego opisu, który wyjaśniono w wykazie. W niektórych hasłach podany został aspekt historyczny – jak zaznaczono – ze względu na wagę problematyki. Prezentowane dzieło nie zawiera hasel poświęconych poszczególnym instytutom życia konsekrowanego. Podstawę zaś opracowania stanowiły opracowania słownikowe i encyklopedyczne obcojęzyczne. Poza nimi wykorzystano bularia, patologię grecką, pisma Ojców Kościoła oraz dokumenty kościelne dotyczące życia zakonnego.

W sumie książka zawiera 1107 hasel wraz z obocznościami (s. 55–288). Stanowią one zasadniczą część publikacji. Ponadto tom w swoim układzie strukturalnym, oprócz cytowanego wcześniej wstępu (s. 5–8), zawiera także wykaz skrótów bibliograficznych i ogólnych (s. 9–12), sigła zakonne (s. 13–54). Na końcu woluminu zamieszczono trzy załączniki (s. 289–298) obrazujące strukturę instytutów życia konsekrowanego, podział tych instytutów oraz strukturę Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego.

Niektóre hasła, np. dymisja zakonna, egzempcja, eksklaustracja, inkorporacja, instytuty świeckie, klauzura, laik, monastycyzm są potraktowane wieloaspektowo i można by rzec, że to już nie są hasła, lecz tematy. Zaskakują również w znaczeniu pozytywnym hasła typu: don, dyrektor, inspektor, inspektorja właściwe tylko dla Zgromadzenia Księży Salezjanów, a jednak zostały one odnotowane, i wyjaśniono genealogię właśnie tej terminologii (por. hasło inspektor, s. 140). Z kolei inne hasła domagałyby się wnikliwszej refleksji, np. asystencja, inkardynacja, koadiutor, sekularyzacja itp. Mankamentem jest brak spisu hasel. Ułatwiłby on zapewne korzystanie z publikacji. Należałoby również poszerzyć bazę źródłową i monograficzną. Winno się ją wykazać przy poszczególnych hasłach. Sporo hasel jest pozbawionych danych bibliograficznych, a wydaje się, że szersze i dokładniejsze podanie źródeł zwielokrotniłoby użyteczność encyklopedii. Te sugestie w żaden sposób nie negują dokonanej pracy, ale są wyrazem życzenia autorów sugerowanego we wstępie (s. 8).

Wydaje mi się, że to encyklopedyczne opracowanie pojęć, terminów, instytucji, dokumentów, czasopism i sygłów instytutów życia konsekrowanego należy zaliczyć do udanych przedsięwzięć,

zwłaszcza że jest to pierwsza tego rodzaju próba w języku polskim. Podręczna encyklopedia może doskonale spełnić rolę przewodnika praktycznego i poradnika życia zakonnego. Wiele terminów w niej zawartych jest już obecna u młodszym pokoleniom osób konsekrowanych, tym bardziej więc niniejsze opracowanie jest cenne dla świeckich wiernych interesujących się życiem zakonnym i spotykających się z różnymi obcymi dla nich nazwami, chociażby nazwy funkcji zakonnych (s. 127).

Gratulując autorom publikacji tego dzieła, należy wyrazić przekonanie, że istnieje potrzeba i sens wydawania opracowań encyklopedycznych ukierunkowanych tematycznie.

ks. Henryk Stawniak SDB

Antonio Baruffa, *Giovanni Battista de Rossi. L'archeologo esploratore delle Catacombe*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1994, ss. 232 + 18 il.

Giovanni Battista de Rossi (1822–1894), nazywany „ojcem archeologii chrześcijańskiej”, wszedł na stałe do ogólnoludzkiego dziedzictwa cywilizacyjnego i kulturowego. Stał się sławny zwłaszcza z racji odkrycia katakumb św. Kaliksta w Rzymie, podobnie jak Heinrich Schlimann po zlokalizowaniu i odkryciu Troi i innych sławnych historycznych rarytasów. W 1994 r. przypadła setna rocznica śmierci de Rossiego. Oprócz tego, że był to człowiek obdarzony niezwykłą intuicją, był ponadto wielkim erudytą i autorem licznych studiów z zakresu archeologii chrześcijańskiej. W związku z tą rocznicą zorganizowano XIII Międzynarodowy Kongres Archeologiczny w Splicie i w Porecu (Chorwacja) we wrześniu 1994 r.; wygłoszono tam wiele referatów. Powstało też kilka książek i napisano liczne artykuły poświęcone osobie de Rossiego.

Po stu latach od śmierci de Rossiego, bez zamiaru powielania jego oficjalnych biografii, napisanych w przeszłości przez P. M. Baumgartena pt. *Giovanni Battista de Rossi, fondatore dell'archeologia sacra*, Roma 1892 i o. Marucchiego, *Giovanni Battista de Rossi. Cenni biografici*, Roma 1903, aczkolwiek korzystając z tych jak i innych świadectw, takich, jak np. *Album Giovanni Battista de Rossi*, Roma 1892, opracowanego przez uczniów wielkiego archeologa: Marucchiego i Wilperta, a także ze studium zatytułowanego *Note storico-biografiche di archeologia cristiana* pod red. kard. G. Ferretto, Città del Vaticano 1942 oraz jedyne numeru opublikowanego z okazji setnej rocznicy założenia Komisji Archeologicznej przy Watykanie pt. *Collegium Cultorum Martyrum*, oto ukazała się książka Antoniego Baruffy SDB, sekretarza Papieskiej Komisji Archeologicznej, a zarazem profesora Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie, którą prezentujemy.

Jest to biografia de Rossiego, ale o dość specyficznym charakterze. Przeznaczona jest ona bowiem nie tyle dla znawców archeologii chrześcijańskiej, ale dla czytelników nie będących specjalistami w tej dziedzinie, zwłaszcza dla młodych. Jak słusznie zauważa we wprowadzeniu do tej publikacji prof. F. Bisconti, jest to książka napisana prosto, skierowana do młodzieży i do osób interesujących się atmosferą towarzyszącą wielkim odkryciom, których dokonano w ubiegłym wieku (s. 7). Zadziwia obecność wielu anegdot, świadectw, wielość cytowanych listów, a także „poezji” z lat młodości wielkiego archeologa, różnych szczegółów, w jakie obfituje codzienne życie każdego człowieka, sprawozdań z różnych przyjęć i uct, organizowanych ku czci tego niezwykłego badacza. Są w tej książce przywołane jakby na żywo świadectwa jego krewnych, przyjaciół, uczonych, z którymi się spotykał i utrzymywał korespondencję, jak i jego wychowanków.

Kto weźmie do ręki tę książkę, spostrzeże się bardzo szybko, że ma do czynienia z osobą niezwykłą i oryginalną, którą był niewątpliwie G. B. de Rossi. Autor książki z całą prostotą wyznaje, że w jej opracowaniu pomogły mu bardzo kontakty z żyjącą prawnuczką wielkiego archeologa – Marią Luizą Barigioni Pereira Santiago Orselli, a także z jego córką Lucyną, jak i z innymi członkami jego rodziny. W kontaktach z tymi osobami mógł dowiedzieć się wielu interesujących rzeczy, dotychczas nie znanych szerszemu ogółowi, a które za ich przyzwoleniem mógł swobodnie opublikować.

Należy żywić nadzieję, że być może książka Antoniego Baruffy, zostanie w niedługim czasie przetłumaczona na język polski i wydana.

ks. Jan Gliściński SDB